

Ášši/Sak 003/23	Sametingsráðet – plenumsaker	Dato: 23.01.2023- 23.01.2023
Ášši/Sak 008/23	Sametingets plenum	Dato: 07.03.2023- 10.03.2023
Ášši/Sak 002/23	Oppvekst-, omsorg- og utdanningskomiteen	Dato: 21.02.2023- 24.02.2023

Revitalisering av pitesamisk og umesamisk språk i Norge

	Arkivsaknr. 23/434
--	------------------------------

Saksframlegg

Som en oppfølging av Sametingets språkstrategi Giellalokten – Giellalåphtim – Giellalokten, som Sametingets plenum vedtok i desember 2018, fremmer sametingsráðet denne plenumssaken om revitalisering av pitesamisk og umesamisk språk. Denne plenumssaken er også en oppfølging av sametingsráðets tiltredelseserklæring Beaveálgu-erklæringen som utgjør den politiske plattformen for samarbeidet i sametingsperioden 2021–2025. I Beaveálgu-erklæringen vil sametingsráðet at de minste samiske språkene skal løftes med tiltak og satsninger som muliggjør en revitalisering. Sametinget har i 2021 gjennomført utredningene om umesamisk og pitesamisk, samt skoltesamisk språksituasjon på norsk side av Sápmi. Sametingsráðet vil at utredningene følges opp gjennom samarbeid med aktuelle kommuner, institusjoner, organisasjoner og sametingene på svensk og finsk side.

Samisk språkutvalg la frem NOU 2016: 18 *Váibmogiella/Hjertespråket* i oktober 2016.

Váibmogiella/Hjertespråket går gjennom tiltak og ordninger for samiske språk, og kommer med forslag til endring av lovverket, samt tiltak og ordninger på ulike departementers ansvarsområder. Utvalget ble etablert etter initiativ fra Sametinget, og mandatet gjaldt de tre mest utbredte samiske språkene i Norge; nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk. Det vil si at umesamisk, pitesamisk og skoltesamisk lå utenfor mandatet til Samisk språkutvalg.

Sametinget har registrert at det innenfor de umesamiske, pitesamiske og skoltesamiske miljøene på norsk side er økende interesse for å ta tilbake og bevare språket. Dette er svært positivt, og Sametinget vil bidra til at også disse samiske språkene får bedre rammevilkår. Sametinget vedtok i forbindelse av *Gielelutnjeme – Giellalåpptim – Giellalokten* at det skal gjennomføres egne utredninger om dagens situasjon for umesamisk, pitesamisk og skoltesamisk på norsk side av Sápmi. Formålet med disse utredningene var å kartlegge språksituasjonen til disse språkene, samt komme med forslag til revitaliseringstiltak. Sak om vitalisering av skoltesamisk ble behandlet i plenum i oktober 2022 (sak 039/22). Denne plenumssaken omhandler revitalisering av pitesamisk og umesamisk språk.

Utredningene om pitesamisk og umesamisk språk

Professor Jon Todal har på vegne av Sametinget i Norge gjennomført undersøkelser om pitesamisk og umesamisk språk og har skrevet følgende utredninger:

- *Pitesamisk språk på norsk side. Situasjonen no og tiltak for framtida.*
- *Umesamisk språk på norsk side. Situasjonen no og tiltak for framtida.*

Utredningene om pitesamisk språk og umesamisk språk viser at situasjonen for disse språkene på norsk side er relativt lik. I utredningene foreslår professor Jon Todal likelydende tiltak for begge språk. Sametingsrådet velger derfor å fremme en felles plenumssak for revitalisering av pitesamisk og umesamisk språk i Norge, og velger å dele opp forslag til vedtak, slik at det blir et eget vedtak for pitesamisk og et for umesamisk.

Ifølge utredninga om pitesamisk språk på norsk side regnes områdene Beiarn, Saltdal, Gildeskål, Meløy, Rødøy, deler av Bodø og Fauske, og nordre del av Rana i Norge, samt Arvidsjaur og Arjeplog kommuner i Sverige som det pitesamiske området. Ifølge utredninga om umesamisk språk i Norge regnes kommunene Hemnes og Rana på Helgeland i Norge, samt Arvidsjaur, Arjeplog, Sorsele, Malå og Storuman i Sverige som det umesamiske området.

Utredningene peker på at hard fornorskningsspolitikk i disse områdene har ført til at det ikke er språkbrukere på norsk side som har hatt pitesamisk eller umesamisk som hjemmespråk i barndommen. Det finnes likevel folk som gjennom slekt og kulturell tilknytning identifiserer seg med pitesamisk språk og kulturtradisjon, og folk som gjennom slekt og kulturell tilknytning identifiserer seg med umesamisk språk og kulturtradisjon. Språkene er fortsatt i bruk på svensk side og det finnes personer som behersker pitesamisk og umesamisk på ulike nivåer. Status for språkene er likevel kritisk og begge språkene anses som alvorlig truede språk.

Både pitesamisk og umesamisk har godkjent ortografi/skriftspråk. Den umesamiske ortografien ble godkjent i 2016, mens den pitesamiske ortografien ble godkjent i 2019. Det finnes ikke et formelt politisk vedtak som anerkjenner pitesamisk og umesamisk som egne språk, men sametingene i Norge og Sverige legger til grunn at pitesamisk og umesamisk er selvstendige språk.

Involvering av de pitesamiske og umesamiske miljøene

Som en del av Sametingets arbeid med pitesamisk og umesamisk språk, ble det avholdt to folkemøter, et for det pitesamiske språkmiljøet og et for det umesamiske språkmiljøet.

Det pitesamiske folkemøtet ble avholdt i samarbeid med Duoddara ráfe på Nordland Nasjonalparksenter i Storjord 29.03.22, mens det umesamiske folkemøtet ble avholdt i samarbeid med Hemnes umesamiske forum på Korgen Vertshus i Hemnes kommune 31.03.22. Det var rundt 30-40 personer som møtte opp på hver av disse møtene, både fra norsk og svensk side. Sametinget i Sverige og Samiskt språkcentrum fra Sverige deltok på begge møtene. Målet med folkemøtene var å få oppmerksomhet og informasjon om situasjonen for pitesamisk og umesamisk språk og samtidig samle inn informasjon om hvilke behov og forventninger de pitesamiske og umesamiske miljøene både på norsk og svensk side har for arbeidet med revitalisering av disse språkene.

På folkemøtene kom det frem at de pitesamiske og umesamiske miljøene har interesse for å ta tilbake og

bevare språkene, og at det er nødvendig å anerkjenne pitesamisk og umesamisk som samiske språk i Norge. Sametinget fikk innspill og informasjon som brukes i det videre arbeid.

Et viktig punkt som ble fremhevet var at for å lykkes med arbeidet med revitaliseringen av pitesamisk og umesamisk på norsk side, er det behov for tett samarbeid med språkmiljøene på svensk side. Det er stor mangel på språkressurser på norsk side på begge språk som kan bidra i språkopplæring. Også utredningene vektlegger grenseoverskridende systematisk samarbeid som nødvendig for å lykkes med revitaliseringen av språkene.

Vurdering

Utredningene samt innspill fra folkemøtene danner grunnlaget for denne plenumssaken og det videre arbeidet med revitalisering av pitesamisk og umesamisk språk. Sametingsrådet vil følge opp anbefalingene i utredningene og innspill som har kommet. Dette gjøres ved at Sametinget vedtar overordnede mål for revitalisering av pitesamisk språk og umesamisk språk.

Anerkjenne pitesamisk og umesamisk som samiske språk i Norge

For å fortsette revitaliseringen og synliggjøringen av pitesamisk og umesamisk i Norge anerkjenner Sametinget pitesamisk og umesamisk som samiske språk i Norge. Sametingets mål er å styrke pitesamisk og umesamisk, og heve statusen for språkene.

Det er *Lov om Sametinget og andre samiske rettsforhold (sameloven)*, kapittel 3 *Samisk språk* (samelovens språkregler) som regulerer de språklige rettighetene i Norge. Hverken Sameloven generelt eller lovens språkregler skiller mellom de forskjellige samiske språkene, og ingen av de samiske språkene blir nevnt i loven i dag.

I forslaget til endringer i samelovens språkregler foreslo daværende Kommunal- og moderniseringsdepartement (KMD) at bestemmelsen i § 1-5 i sameloven endres til å slå fast at alle samiske språk er likeverdige, og at sørsamisk, lulesamisk og nordsamisk skal være likestilte med norsk etter bestemmelsene i samelovens kapittel 3. Sametingets plenum vedtok i sak 058/21 *Endringer i samelovens språkregler kap. 3 – høring* at pitesamisk og umesamisk må vurderes omtalt i samelovens kapittel 3. I høringsnotatet skrev departementet at det i dag ikke er realistisk å se pitesamisk og umesamisk som mulige samfunnsbærende språk i Norge, på lik linje med sørsamisk, lulesamisk og nordsamisk. Departementet skrev at «Språkene likevel har en viktig betydning som bærere av identitet, historie og meningsunivers. Det gjøres en innsats for å ta språkene tilbake gjennom forskning, språkkurs og opprettelse av språk- og kultursentre».

Bestemmelsene i sameloven omfatter kommunenes forpliktelser til tjenesteyting på samisk, eksempelvis rett til svar på samisk ved henvendelser til kommunale organer og forpliktelser om bruk av samisk i den kommunale forvaltningen. Samelovens kapittel 3 er ikke retningsbestemmende for hvordan kommuner, Sametinget eller regjeringen vil arbeide for styrking og utvikling av de samiske språkene. Dette er et arbeid man fortsatt vil ha stort søkelys på, og tospråklighetstilskudd til kommuner og direktetilskudd til samiske språksentre er viktige virkemidler i slikt arbeid. Departementet vurderer at en sidestillelse av alle de samiske språkene iht. samelovens kapittel 3 vil derfor ikke være mulig i dag, men Sametinget vil i samarbeid med språkmiljøene arbeide for dette i et lengre perspektiv.

Sametinget vil understreke at til tross for at pitesamisk og umesamisk ikke likestilles med nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk i bestemmelsen i § 1-5 i sameloven, så er ikke dette til hinder for at kommuner i pitesamisk og umesamisk område kan gjennomføre gode revitaliseringstiltak i sine kommuner.

Revitalisering av pitesamisk og umesamisk

I utredningene henvises det til tidligere språkrevitaliseringsprosjekter, som viser at dersom språkene skal revitaliseres, må de pitesamiske og umesamiske miljøene selv være engasjerte og aktive i arbeidet. Det er nødvendig at både enkeltpersoner og familier tar et bevisst valg om å ta tilbake språket i hverdagen. Det vil kreve at nye språkbrukerne får god støtte, som oppmuntrer til språkbruk. Det krever lokal språksatsing i barnehage og skole.

Revitalisering av språk krevet at barn lærer og tilegner seg språket. Dersom dette skal være mulig, må det finnes voksne som kan lære bort språket til barna. Professor Jon Todal beskriver at man i tidligere språkrevitaliseringsprosjekter har satsset på å få flere voksne talere ved at såkalte *innfødte talere* (personer som har lært seg språket fra barndommen) fungerte som språklige mentorer for *nytalere* (personer som har valgt å lære seg språket i voksen alder). Når det gjelder pitesamisk og umesamisk, så finnes det i dag ingen innfødte talere på norsk side av Sápmi. Det er derfor nødvendig å vektlegge samarbeid med språkmiljøene på svensk side. Det vil kreve et langsiktig opplæringsløp, og de berørte språkmiljøene må selv fremme konkrete forslag til tiltak som bidrar til å få flere nytalere.

Selv om pitesamisk og umesamisk har egne godkjente skriftspråk, og i flere tilfeller regnes som egne samiske språk, kan pitesamiske og umesamiske språkbrukere likevel kommunisere med språkbrukere av andre samiske språk. Dette gjelder spesielt geografisk nære områder, der de språklige forskjellene ikke er så store. De som snakker pitesamisk og umesamisk blir derfor automatisk også en del av et større samisk språkfelleskap. Dette gir igjen tilgang til dialog og samvær med andre samisktalende. Å være del av det samiske språkfelleskapet, og det å kunne kommunisere med andre samisktalende, gir i seg selv en mestringsfølelse og glede over språket. Det gir også vilje til å føre språket videre til neste generasjon.

De tradisjonelle pitesamiske og umesamiske områdene strekker seg geografisk både på norsk og svensk side. Når det gjelder økonomiske midler og tiltak, vil det for begge språkene være naturlig å se på språkområdene på norsk og svensk side under ett, uavhengig av de nasjonale grensene. For at revitaliseringa av språkene skal fungere på best mulig måte, må det etableres et tett samarbeid mellom språkmiljøene på norsk og svensk side av grensen. Sametinget vet at de pitesamiske og umesamiske språkmiljøene på svensk side er små, og vil derfor understreke at en revitalisering på norsk side ikke må gå på bekostning av språkmiljøene på svensk side.

Opplæring

Utredningene viser at det ikke finnes noen slags tilbud på pitesamisk og umesamisk innen offentlige barnehager, grunnskoler og videregående skoler i Norge. Heller ikke private skoler eller institusjoner tilbyr opplæring i disse språkene. I det norske skolevesenet er det ikke mulig for barn å lære pitesamisk og umesamisk. Ingen av nåværende lovverk styrker retten til opplæring, noe som medfører at barn ikke har rett til opplæring i/på pitesamisk og umesamisk i grunnskolene og den videregående opplæringa. I tillegg finnes det ikke lærere, slik at mangel på menneskelige ressurser og lærematerialer gjør at det blir vanskelig å tilby opplæring i pitesamisk og umesamisk på norsk side.

Sametinget hadde foreslått å bedre vilkårene for opplæring i pitesamisk og umesamisk, samt skoltesamisk, ved å utvide retten til opplæring i disse språkene ved endring av opplæringslovens § 3-2 *Opplæring i/på samisk i grunnskolen*, som er under revisjon. Dette ble ikke tatt til følge. Nåværende lovforslag gir samiske elever bare rett til opplæring i enten nordsamisk, lulesamisk eller sørsamisk. Opplæringsloven gir likevel ikke forbud mot opplæring i/på pitesamisk og umesamisk, og om det kommer forespørsel om opplæring i disse språkene, kan kommuner legge til rette for dette.

Med det formål å belyse behovet for styrking av samiske opplæringsrettigheter i opplæringsloven har Sametinget behandlet gjeldende opplæringslov i 2014 i sak 20/14 *Opplæringsloven og privatskoleloven – samiske elevers rettigheter*, og forslag til ny opplæringslov våren 2021 i sak 07/21 *Samiske rettigheter i ny opplæringslov*. Sametinget foreslo i den forbindelse at det i opplæringsloven bør komme eksplisitt til uttrykk at samiske barn har rett til opplæring i to samiske språk. Sametinget mente også at opplæringsloven må åpne for opplæring i alle samiske språk i Norge – også pitesamisk og umesamisk, samt skoltesamisk. Sametinget har gjentatt dette til Kunnskapsdepartementet i sin høringsuttalelse om ny opplæringslov, og registrerer at samiske elevers opplæringsrettigheter ikke er blitt styrket i nåværende forslag til ny opplæringslov.

Sametinget vil støtte opp om arbeidet med revitalisering av språkene, men vil likevel understreke at det er språksamfunnene selv som må ta hovedansvaret for språklæringen. Dersom pitesamisk og umesamisk skal kunne revitaliseres, må foreldrene ta et bevisst språkvalg for at de selv og barna skal lære seg språket. Foreldrene må også være engasjerte og aktive i arbeidet med å støtte opp om barnas språklæring, og være aktive i arbeidet med å utvikle strategier og tiltak som behøves for at barna skal få gode tilbud i språklæring. Dette er noe som også utredningene om pitesamisk språk og umesamisk språk legger vekt på.

Samiske institusjoner, organisasjoner, lag, foreninger og andre aktører

Både det pitesamiske og umesamiske området ligger innenfor Nordland fylkeskommunes grenser og et samarbeid med fylkeskommunen vil dermed kunne vurderes. Samarbeidsavtalen mellom Nordland fylkeskommune og Sametinget kan være et virkemiddel til dette arbeidet. Utdanningsinstitusjonene Sámi allaskuvla, UiT – Norges arktiske universitet og Nord Universitetet i Bodø kan anses som viktige samarbeidspartnere på norsk side når det gjelder utdanning og forskning i både pitesamisk og umesamisk i framtiden. Nord universitet, som er geografisk nærmest disse språkområdene, vil være den mest aktuelle til å ta hovedansvaret for å gi utdanning og forskning i og på pitesamisk og umesamisk.

Stormen *sáme guovdásj* i Bodø kommune og *Duoddara ráfe* i Beiarn kommune er også aktuelle samarbeidspartnere i arbeidet med pitesamisk språk. Også andre kommuner i det pitesamiske området kan være aktuelle samarbeidspartnere; Saltdal, Gildeskål, Meløy, Rødøy, Fauske og Rana. Nordland Nasjonalparksenter i Storjord ligger geografisk midt i det tradisjonelle pitesamiske området og kan også være en aktuell samarbeidspartner.

Når det gjelder umesamisk er aktuelle samarbeidspartnere Hemnes umesamiske forum, *Sijti Jarng* og *Álgguogáhtie* på svensk side. Også Hemnes og Rana kommuner kan sees på som relevante samarbeidspartnere. Det historiske spelet og teatermusikalen *Klemetspelet* er også en viktig del av synliggjøringen av samisk språk, kultur og historie i umesamisk område.

Grenseoverskridende samarbeid

Det finnes knapt pitesamiske og umesamiske språkkressurser på norsk side. Utredningene viser at situasjonen for pitesamisk og umesamisk språk er bedre på svensk side, der det også finnes flere språkkressurser. Til tross for det er ikke situasjonen særlig mye bedre på svensk side. Heller ikke på svensk side finnes det et studieløp der en person kan lære pitesamisk og umesamisk fra laveste nivå.

Selv om det på svensk side også er lite ressurser, er vi på norsk side avhengig av de få språklige ressursene på andre siden av grensen. Her må språket bygges opp fra grunnen av, med de språklige og økonomiske ressursene som finnes tilgjengelige på begge sider av grensen. Det vil være viktig å etablere og formalisere et grenseoverskridende samarbeid slik at personer bosatt på norsk side av Sápmi også kan benytte seg av muligheter for språkopplæring i pitesamisk og umesamisk på svensk side. Språkopplæring på grunnnivå må tilrettelegges der de språklige ressursene finnes, dette være seg fysiske og digitale språkkurs, eller språkbud. Det kan for eksempel gis økonomisk støtte til kursarrangører og stipend til personer bosatt på norsk side som deltar på kursene.

Synliggjøring av samisk i det offentlige rom

Synliggjøring av språk er symbol på tilhørighet, tilstedeværelse og anerkjennelse. Synliggjøring av språk skjer tydeligst gjennom skriftspråket; blant annet gjennom skilting, kunstneriske uttrykk, dokumenter, hjemmesider og teksting. Et synlig språk er et grunnleggende hjelpemiddel i språkopplæring samtidig som det gir språket verdi og status. Det er derfor viktig å legge forholdene til rette for økt bruk av skriftspråket. I arbeidet for å synliggjøre og utvikle de samiske språkene vil samarbeid med ulike aktører være avgjørende.

Det arbeides med å få inn pitesamisk og umesamisk i stedsnavnloven, slik at stedsnavn kan vedtas også på disse språkene. Stedsnavn er et viktig språk- og kulturfremmende tiltak, og stedsnavn vil være en viktig del av revitaliseringen og synliggjøringen av pitesamisk og umesamisk på norsk side av Sápmi. Samiske stedsnavn er også viktige kulturminner. Det er likevel slik, at siden det i dag ikke finnes pitesamisk og umesamisk språkkompetanse på norsk side av Sápmi, må Sametinget samarbeide med svensk side for å kunne komme med tilrådninger på skrivemåten av pitesamiske og umesamiske stedsnavn i Norge.

Skilting på samiske språk vil være med på å løfte språkenes status og gjøre språkene synlig i det offentlige rom. Dette gjelder både skilting av stedsnavn, bygninger, kommunale anlegg, mm. Dette vil både løfte språkenes status, samt gi positive ringvirkninger og bidra til at flere steder styrker seg som flerkulturelle samfunn.

I 2019 (i sak 041/19) vedtok Sametinget det offisielle navnet på Sametinget på umesamisk *Sámiediggie* og pitesamisk *Sámedigge*. Dette vedtaket er med på å løfte og synliggjøre pitesamisk og umesamisk språk og kultur.

Søkerbaserte tilskudd

Sametinget har søkerbaserte tilskuddsordninger for språktiltak hvor det også tidligere er gitt tilskudd til blant annet pitesamiske og umesamiske språkprosjekter.

I budsjettet 2023 har Sametinget en tilskuddsordning for samiske språktiltak som fremmer blant annet pitesamisk og umesamisk språk. Målet for tilskuddsordningen er at språksentre og organisasjoner skal styrke sørsamisk, umesamisk, pitesamisk, lulesamisk, skoltesamisk, samt nordsamisk i det markasamiske området.

I Sametingets budsjett finnes det også en tilskuddsordning gjennom Interreg-prosjekter, som gir mulighet til å styrke språksamarbeidet på tvers av landegrensene. Samisk reiseliv, kreative næringer, kunst og kultur og samisk språk er viktige satsingsområder. En ny programperiode for Interreg trådte i kraft i 2021 og varer til 2027. I Sametingets budsjett 2023 vises det til at det i dag er få samiske prosjekter som settes i gang over landegrensene, og at potensialet for å få større verdiskaping både på norsk, svensk og finsk side av Sápmi er stort. I budsjettet for 2023 vises det også til at Sametinget skal ta større ansvar for å få i gang grenseoverskridende samiske prosjekter. Sametinget vil kunne bidra med en støtteordning slik at samiske aktører på norsk side har en større mulighet for egenfinansiering til sine prosjekter. Dette skal bidra til at det for denne Interreg-perioden blir gjennomført flere samiske Interreg prosjekter på norsk side.

Sametingsrådets innstilling

Pitesamisk

Sametinget anerkjenner pitesamisk som samisk språk i Norge. Sametingets overordnede mål er at pitesamisk språk skal revitaliseres på norsk side av Sápmi.

Sametinget anser at det er viktig å ha et godt og nært samarbeid med Nordland fylkeskommune og i den forbindelse er inngått samarbeidsavtale et godt virkemiddel.

Sametinget anser at det er behov for institusjonelt ansvar for styrking og utvikling av pitesamisk språk og er klar til å støtte et slikt arbeid. Sametinget mener at det er hensiktsmessig å stimulere til samarbeid over landegrensa for å revitalisere pitesamisk språk i Norge.

Sametinget vil

- I. bidra til at det kan legges til rette for å skape et aktivt pitesamisk språkmiljø på norsk side.
- II. arbeide for å få i gang samarbeid over landegrensen for å revitalisere pitesamisk språk på norsk side.
- III. arbeide for at pitesamiske stedsnavn registreres i Sentralt stedsnavnregister slik at de kan brukes offentlig i for eksempel skilt og kart.
- IV. utarbeide egne prioriteringer i budsjettet for styrking og revitalisering av pitesamisk språk.

Tiltak følges opp i årlige budsjetter.

Umesamisk

Sametinget anerkjenner umesamisk som samisk språk i Norge. Sametingets overordnede mål er at språket skal revitaliseres på norsk side av Sápmi.

Sametinget anser at det er viktig å ha et godt og nært samarbeid med Nordland fylkeskommune og i den forbindelse er inngått samarbeidsavtale et godt virkemiddel.

Sametinget anser at det er behov for institusjonelt ansvar for styrking og utvikling av umesamisk språk og er klar til å støtte et slikt arbeid. Sametinget mener at det er hensiktsmessig å stimulere til samarbeid over landegrensa for å revitalisere umesamisk språk i Norge.

Sametinget vil

- I. bidra til at det kan legges til rette for å skape et aktivt umesamisk språkmiljø på norsk side.

- II. arbeide for å få i gang samarbeid over landegrensen for å revitalisere umesamisk språk på norsk side.
- III. arbeide for at umesamiske stedsnavn registreres i Sentralt stedsnavnregister slik at de kan brukes offentlig i for eksempel skilt og kart.
- IV. utarbeide egne prioriteringer i budsjettet for styrking og revitalisering av umesamisk språk.

Tiltak følges opp i årlige budsjetter

Sametingsrådet – plenumsaker - 003/23

SRP - vedtak:

Sametingsrådets innstilling

Pitesamisk

Sametinget anerkjenner pitesamisk som samisk språk i Norge. Sametingets overordnede mål er at pitesamisk språk skal revitaliseres på norsk side av Sápmi.

Sametinget anser at det er viktig å ha et godt og nært samarbeid med Nordland fylkeskommune og i den forbindelse er inngått samarbeidsavtale et godt virkemiddel.

Sametinget anser at det er behov for institusjonelt ansvar for styrking og utvikling av pitesamisk språk og er klar til å støtte et slikt arbeid. Sametinget mener at det er hensiktsmessig å stimulere til samarbeid over landegrensa for å revitalisere pitesamisk språk i Norge.

Sametinget vil

- I. bidra til at det kan legges til rette for å skape et aktivt pitesamisk språkmiljø på norsk side.
- II. arbeide for å få i gang samarbeid over landegrensen for å revitalisere pitesamisk språk på norsk side.
- III. arbeide for at pitesamiske stedsnavn registreres i Sentralt stedsnavnregister slik at de kan brukes offentlig i for eksempel skilt og kart.
- IV. utarbeide egne prioriteringer i budsjettet for styrking og revitalisering av pitesamisk språk.

Tiltak følges opp i årlige budsjetter.

Umesamisk

Sametinget anerkjenner umesamisk som samisk språk i Norge. Sametingets overordnede mål er at språket skal revitaliseres på norsk side av Sápmi.

Sametinget anser at det er viktig å ha et godt og nært samarbeid med Nordland fylkeskommune og i den forbindelse er inngått samarbeidsavtale et godt virkemiddel.

Sametinget anser at det er behov for institusjonelt ansvar for styrking og utvikling av umesamisk språk og er klar til å støtte et slikt arbeid. Sametinget mener at det er hensiktsmessig å stimulere til samarbeid over landegrensa for å revitalisere umesamisk språk i Norge.

Sametinget vil

- I. bidra til at det kan legges til rette for å skape et aktivt umesamisk språkmiljø på norsk side.
- II. arbeide for å få i gang samarbeid over landegrensen for å revitalisere umesamisk språk på norsk side.
- III. arbeide for at umesamiske stedsnavn registreres i Sentralt stedsnavnregister slik at de kan brukes offentlig i for eksempel skilt og kart.
- IV. utarbeide egne prioriteringer i budsjettet for styrking og revitalisering av umesamisk

språk.

Tiltak følges opp i årlige budsjetter

Oppvekst-, omsorg- og utdanningskomiteen - 002/23

OOUK - vedtak:

Innledning:

Sametingets oppvekst-, omsorg- og utdanningskomité har behandlet sak 08/23 Revitalisering av pitesamisk og umesamisk språk i Norge.

Merknader:

Merknad 1

Merknad fremmet av Norske Samers riksforbund (NSR) ved Mathias Eilert Olsen. Medlemmene fra Norske Samers Riksforbund (NSR) Piera Heaika Muotka, Gisle Stenersen, Helén Storelv-Rabone, Maren Benedicte Nystad Storslett, Jovna Vars Smuk, Arbeiderpartiet (AP) Ann-Britt Eira Sara og Tom Christer Sottinen, Nordkalottfolket (NkF) Lene Knutsen, Knut Einar Kristiansen og May Kristin Knutsen, Senterpartiet (SP) Kirsten Inger Anti og Samefolkets parti (SfP) Ann-Elise Finbog stiller seg bak.

Komiteens flertall er av den oppfatningen at nåværende og framtidige samarbeidsavtaler med kommuner i det pitesamiske og umesamiske området vil være viktige verktøy for å sikre utviklingen av pitesamisk og umesamisk språk. I tillegg vil Sametinget arbeide for at samiske institusjoner i disse områdene tar på seg et ansvar for å utvikle pitesamisk og umesamisk språk.

Merknad 2

Merknad fremmet av Norske Samers riksforbund (NSR) ved Mathias Eilert Olsen. Medlemmene fra Norske Samers Riksforbund (NSR) Piera Heaika Muotka, Gisle Stenersen, Helén Storelv-Rabone, Maren Benedicte Nystad Storslett, Jovna Vars Smuk, Arbeiderpartiet (AP) Ann-Britt Eira Sara og Tom Christer Sottinen, Nordkalottfolket (NkF) Lene Knutsen, Knut Einar Kristiansen og May Kristin Knutsen, Senterpartiet (SP) Kirsten Inger Anti og Samefolkets parti (SfP) Ann-Elise Finbog stiller seg bak.

Komiteens flertall oppfordrer Norges Arktiske Universitet UiT til å starte et prosjekt for å utvikle språkteknologi på umesamisk på samme måte som er gjort for de øvrige samiske språkene. Det vil være naturlig med grenseoverskridende samarbeid for å få prosjektet gjennomført og med finansiering fra Sametinget. Utvikling av pitesamisk språkteknologi ved Norges Arktiske Universitet UiT må fortsettes og videreutvikles med grenseoverskridende samarbeid og finansiering.

Merknad 3

Merknad fremmet av Norske Samers riksforbund (NSR) ved Mathias Eilert Olsen. Medlemmene fra Norske Samers Riksforbund (NSR) Piera Heaika Muotka, Gisle Stenersen, Helén Storelv-Rabone, Maren Benedicte Nystad Storslett, Jovna Vars Smuk, Arbeiderpartiet (AP) Ann-Britt Eira Sara og Tom Christer Sottinen, Nordkalottfolket (NkF) Lene Knutsen, Knut Einar Kristiansen og May Kristin Knutsen, Senterpartiet (SP) Kirsten Inger Anti og Samefolkets parti (SfP) Ann-Elise Finbog stiller seg bak.

Komiteens flertall mener at språk- og kultursentre er viktige samarbeidspartnere for revitalisering av skoltesamisk, pitesamisk og umesamiske språk på norsk side av Sápmi, og mener derfor at disse skal gis mulighet til å søke prosjektmidler fra satsingsområdene for disse språkene på Sametingets budsjett.

Forslag:

Forslag 1

Forslag fremmet av Senterpartiet ved Kirsten Inger Anti. Medlemmene fra Norske Samers Riksforbund (NSR) Pjera Heaika Muotka, Mathias Eilert Olsen, Gisle Stenersen, Helén Storelv-Rabone, Maren Benedicte Nystad Storslett, Jovna Vars Smuk, Arbeiderpartiet (AP) Ann-Britt Eira Sara og Tom Christer Sottinen, Nordkalottfolket (NkF) Lene Knutsen, Knut Einar Kristiansen og May Kristin Knutsen, og Samefolkets parti (SfP) Ann-Elise Finbog stiller seg bak.

Tilleggspunkter under "Sametinget vil" etter punkt IV:

V. Arbeide for at pitesamisk nevnes i norsk lovverk der samiske språk omtales, for eksempel sameloven, opplæringsloven og folkeregisterloven.

VI. Arbeide for at pitesamisk språk defineres som et norsk region- eller minoritetsspråk som skal vernes av den europeiske språkpakten.

VII. Arbeide for at det gis opplæring i pitesamisk språk på skolen, at det utvikles fjernundervisning i pitesamisk, samt at det utdannes lærere i pitesamisk.

VIII. Forøvrig vil Sametinget følge opp tiltak og strategier nevnt i rapporten "Pitesamisk språk på norsk side. Situasjonen no og tiltak for framtida"

Under "Umesamisk"

Tilleggspunkter under "Sametinget vil" etter punkt IV:

V. Arbeide for at umesamisk nevnes i norsk lovverk der samiske språk omtales, for eksempel sameloven, opplæringsloven og folkeregisterloven.

VI. Arbeide for at umesamisk språk defineres som et norsk region- eller minoritetsspråk som skal vernes av den europeiske språkpakten.

VII. Arbeide for at det gis opplæring i umesamisk språk på skolen, at det utvikles fjernundervisning i umesamisk, samt at det utdannes lærere i umesamisk.

VIII. Forøvrig vil Sametinget følge opp tiltak og strategier nevnt i rapporten "Umesamisk språk på norsk side. Situasjonen no og tiltak for framtida"

Komiteens tilråding

Komiteen hadde ingen flere merknader eller forslag og råder Sametinget til å vedta følgende: Sametinget støtter for øvrig Sametingsrådets forslag til innstilling.

Sametingets plenum - 008/23

Støtte til merknad

Ávjovárri flyttsameliste, representant Berit Marie P. Eira, støttet merknad 1, 2 og 3.

Saken påbegynt 08.03.23 kl. 17.55.

Votering

Av 39 representanter var 35 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslag 1 ble enstemmig vedtatt.
- Oppvekst-, omsorg- og utdanningskomitéens tilrådning ble enstemmig vedtatt.

Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	May Kristin Knutsen, saksordfører	
2	Kirsten Inger Anti	
3	Piera Heaika Muotka	
4	Arild Pettersen Inga	Piera Heaika Muotka
	Arild Pettersen Inga	
5	Mathias Eilert Olsen	
6	Mikkel Eskil Mikkelsen	Arild Pettersen Inga
	Mikkel Eskil Mikkelsen	
7	Ole-Henrik Bjørkmo Lifjell	
8	Ann-Elise Finbog	
9	Vidar Andersen	
10	Piera Heaika Muotka	
11	Berit Marie P. E. Eira	
12	May Kristin Knutsen, saksordfører	

SP - vedtak:

Pitesamisk

Sametinget anerkjenner pitesamisk som samisk språk i Norge. Sametingets overordnede mål er at pitesamisk språk skal revitaliseres på norsk side av Sápmi.

Sametinget anser at det er viktig å ha et godt og nært samarbeid med Nordland fylkeskommune og i den forbindelse er inngått samarbeidsavtale et godt virkemiddel.

Sametinget anser at det er behov for institusjonelt ansvar for styrking og utvikling av pitesamisk språk og er klar til å støtte et slikt arbeid. Sametinget mener at det er hensiktsmessig å stimulere til samarbeid over landegrensa for å revitalisere pitesamisk språk i Norge.

Sametinget vil

- bidra til at det kan legges til rette for å skape et aktivt pitesamisk språkmiljø på norsk side.
- arbeide for å få i gang samarbeid over landegrensen for å revitalisere pitesamisk språk på norsk side.
- arbeide for at pitesamiske stedsnavn registreres i Sentralt stedsnavnregister slik at de kan brukes offentlig i for eksempel skilt og kart.
- utarbeide egne prioriteringer i budsjettet for styrking og revitalisering av pitesamisk språk.
- Arbeide for at pitesamisk nevnes i norsk lovverk der samiske språk omtales, for eksempel sameloven, opplæringsloven og folkeregisterloven.

VI. Arbeide for at pitesamisk språk defineres som et norsk region- eller minoritetsspråk som skal vernes av den europeiske språkpakten.

VII. Arbeide for at det gis opplæring i pitesamisk språk på skolen, at det utvikles fjernundervisning i pitesamisk, samt at det utdannes lærere i pitesamisk.

VIII. Forøvrig vil Sametinget følge opp tiltak og strategier nevnt i rapporten "Pitesamisk språk på norsk side. Situasjonen no og tiltak for framtida"

Tiltak følges opp i årlige budsjetter.

Umesamisk

Sametinget anerkjenner umesamisk som samisk språk i Norge. Sametingets overordnede mål er at språket skal revitaliseres på norsk side av Sápmi.

Sametinget anser at det er viktig å ha et godt og nært samarbeid med Nordland fylkeskommune og i den forbindelse er inngått samarbeidsavtale et godt virkemiddel.

Sametinget anser at det er behov for institusjonelt ansvar for styrking og utvikling av umesamisk språk og er klar til å støtte et slikt arbeid. Sametinget mener at det er hensiktsmessig å stimulere til samarbeid over landegrensa for å revitalisere umesamisk språk i Norge.

Sametinget vil

- I. bidra til at det kan legges til rette for å skape et aktivt umesamisk språkmiljø på norsk side.
- II. arbeide for å få i gang samarbeid over landegrensen for å revitalisere umesamisk språk på norsk side.
- III. arbeide for at umesamiske stedsnavn registreres i Sentralt stedsnavnregister slik at de kan brukes offentlig i for eksempel skilt og kart.
- I. utarbeide egne prioriteringer i budsjettet for styrking og revitalisering av umesamisk språk.
- II. Arbeide for at umesamisk nevnes i norsk lovverk der samiske språk omtales, for eksempel sameloven, opplæringsloven og folkeregisterloven.
- III. Arbeide for at umesamisk språk defineres som et norsk region- eller minoritetsspråk som skal vernes av den europeiske språkpakten.
- IV. Arbeide for at det gis opplæring i umesamisk språk på skolen, at det utvikles fjernundervisning i umesamisk, samt at det utdannes lærere i umesamisk.
- V. Forøvrig vil Sametinget følge opp tiltak og strategier nevnt i rapporten "Umesamisk språk på norsk side. Situasjonen no og tiltak for framtida".

Tiltak følges opp i årlige budsjetter

Saken ble avsluttet 08.03.23 kl. 18.40.

